

VOLTAIRE: CANDIDE

Jen pro upřesnění: Voltaire-vl. jménem Francois-Marie Arouet žil v letech 1694-1778 a toto téma by u osvícence těžko někdo čekal. Ve sbírce textů Spankboye je to dnes bezpochyby absolutně nejstarší nalezený-vznikl r.1759. M.S.

I.

Jak Candida vychovali na krásném zámku a jak ho odtud vyhodili

Ve Vestfálsku, na zámku pana barona Thunder-ten-Tronckha žil mladík, kterého příroda obdařila neobyčejně jemnými mravy. Jeho duševní hodnoty mu bylo možno vyčíst z obličeje: myslel prostince, své názory vykládal bez oklik - mám takový dojem, že právě pro tyto vlastnosti mu začali říkat Candide .Služebnictvo, které si na zámku odsloužilo už nějaký ten křížek, mělo za to a pošuškávalo si o něm, že je synem sestry pana barona a jednoho počestného šlechtice...

(Candide znamená ve francouzštině něco jako u nás prostoduchý člověk, neviňátko.)

...Kunhuta vzala Candida za ruku a mladý muž mladé dámě zulíbal nevinně ruce. Je pravda, že ono líbání bylo prudké, neobyčejné, půvabné. Zraky zasvítily, ústa se setkala, kolena se začala třást, a ruce bloudily sem tam. (Ani pořádně nevěděly kudy.) V této chvíli však šel kolem španělské stěny pan baron Thunder-ten-Tronckh. Spatřil příčinu i následek, vyhodil Candida ze zámku a dal mu na cestu několik mocných kopanců.

II

Co zažil Candide u Bulharů

Candide, vyhnaný z pozemského ráje, putoval dlouho a dlouho - ani nevěděl kam. Nařikal, obracel oči k nebi a co chvíli je zase otáčel v tu stranu, kde v nejkrásnějším ze všech zámků byla nejkrásnější baronesa. Hladov ulehl v polích do brázdy. Padal sedlácký sníh.

Nazítří se celý prokřehlý dovlekl do nejbližšího města, jež slulo Valdborghoff-trarbk-dikdorff. Neměl ani vindru, v bříše mu kručelo - smutně, přesmutně zarazil u vrat jakési krčmy.

Tu si ho všimli dva statní muži v modrých oblecích.

„Kamaráde," pravil jeden z nich, „podívej se támhle na toho mladíka. Je dobře stavěný a má dostatečnou míru." Přistoupili ke Candidovi a velmi zdvořile ho požádali, aby s nimi pojedl.

„Pánové," odpověděl jim Candide skromně a roztomile, „prokazujete mi nesmírnou čest, ale já nemám na útratu." „

Ale pane," řekl mu jeden z těch modráků, „lidé s takovou postavou a s takovými schopnostmi, jaké máte vy, jaktěživo neplatí. Copak nemáte pět stop a pět palců výšky ?"

„Ano, pánové, to je moje výška," řekl Candide a zdvořile se uklonil.

„Tak to si tedy pojd'te sednout, vážený pane. My za vás nejenom zaplatíme, ale my dokonce nestrpíme, abyste byl nasuchu. Od toho jsme přece lidé, abychom si pomáhali."

„Máte pravdu," děl Candide. „Takhle vždycky mluvil pan Panglos, a skutečně musím říci, že všechno na světě je v nejlepším pořádku .“

Pak oni poprosí Candida, aby přijal několik zlatáků. Candide je přijme a podotkne, že jimi zaplatí útratu. Oni na to, že o tom nemůže být ani řeči.

A tak zasednou ke stolu.

„Milujete zajisté oddaně. . ."

„Jéje," vyhrkl Candide. „A jak! Slečnu Kunhutu." „Ale ne," řekl mu ten jeden pán.

„Ptáme se vás, zda milujete krále Bulharů." „To ne. Jakživ jsem ho neviděl." „Cože? Vždyť je to nejroztomilejší ze všech králů. Na jeho zdraví se musíme napít." „To tedy velmi rád," řekl Candide.

A pil.

„Tak, to už stačí," řekli pánové zničehonic.

„Nyní jste oporou, obráncem a hrdinou Bulharů a je jisté, že budete slavný." Pak mu nasadili na nohy okovy a odvedli ho k pluku.

Nejprve cvičí obraty vpravo v bok, vlevo v bok, na rámě zbraň, k počtě zbraň, k zemi, miř, pal, vztyk. Pak mu nemilosrdně vysázejí třicet ran. Na druhý den cvičí už lépe a ran dostane jenom dvacet. Pozítří jich dostane jenom deset a kamarádi se na něho dívají jako na nějaký zázrak.

Candide byl z toho tak vyjevený že ani nevěděl, jak se stal hrdinou.

Jednoho krásného dne si vyšel na procházku, a jak tak šel rovnou za nosem, přemýšlel o tom, jaké má lidské pokolení (a dokonce i zvíř) výhody, když může běhat a chodit, jak se mu líbí. Neušel však ani dvě míle, když ho dohonili jiní čtyři hrdinové, vysocí šest stop. Svázali ho a odvěkli do basy.

Soud na něho vznesl dotaz, zda by se mu více líbilo běžet šestatřicetkrát uličkou celého pluku nebo dostat najednou dvanáct olověných do hlavy. Chtěl poznamenat, že člověk má svobodnou vůli a že tedy nechce ani jedno, ani druhé. Ale nedalo se dělat nic jiného než volit. Rozhodl se tedy vzhledem k božímu daru, který se jmenuje svoboda, že poběží šestatřicetkrát uličkou.

Podářilo se mu však vykonat tuto procházku jenom dvakrát. Pluk měl dva tisíce mužů, což dělalo dohromady čtyři tisíce ran. Rozsekali mu kůži po celých zádech až na zadek. Na třetí výpravu do plukovní uličky už nemohl.

Poprosil je tedy, zda by nebyli tak laskavi a nerozstříleli mu hlavu. Prosba byla milostivě vyslyšena. Zavázali mu oči a poručili mu, aby si klekl.

Ale právě v této chvíli šel kolem bulharský král. Poptával se, co odsouzenec provedl, a poněvadž to byl král nadmíru velkého ducha, pochopil, že Candide je mladičkový metafyzik, zhoľa neznalý věci tohoto světa, a udělil mu blahosklonně milost, za což ho budou jistě všechny noviny na věky věků nesmírně chválit.

Asi za tři týdny se znamenitému felčarovi podařilo vyléčit Candida Dioskoridovými náplastmi, takže získal zase trochu kůže a mohl chodit. Tu však vypukla válka mezi králem Bulharů a králem

Abarû.

